

En sammanfattning av KritFunks konferens

12:e maj 2022

Finansiärer:

Forte – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd

RBU – Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar

CSA – Centralförbundet för Socialt Arbete

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Tema 1 Otillgänglighet som hinder och möjliga strategier	3
<i>Kommunikation utan hinder Fallet med döva och hörselskadade studenter och lärare inom högskolan</i>	4
<i>Vad kan vi ta med oss från föreläsningarna till en svensk kontext?</i>	8
Tema 2 Samverkan mellan forskning och funktionsrättsorganisationer .	9
<i>Varför får vi inte drömma? Samskapande historier om våra egna liv</i>	10
<i>Reflektioner om att arbeta med andra: utbyte eller exploatering?</i>	12
<i>Samtal om samarbeten mellan organisationer i projekten Sex för alla och Min sexualitet, min rätt</i>	14
Bilaga 1. Program	16

Sammanfattning

Den 12:e maj 2022 ordnade nätverket KritFunk en digital konferens på temat Deltagarbaserad forskning om funktionshinder – möjligheter och utmaningar.

Konferensen hade två syften:

1. Att höja kunskapen om inkluderande forskningsmetoder inom funktionshinderområdet.
2. Att främja idéutbyte mellan forskare och representanter för funktionsrättsorganisationer.

I rapporten "Forskningen som haltar" (2016) konstaterar Lars Lindberg att svensk forskning om funktionshinder ofta befunnit sig i ett stuprör skilt från både politiken och civilsamhället.

I kontrast till detta finns den internationella forskningstraditionen Disability Studies som utvecklades i nära kontakt med funktionshinderrörelser i 70-talets USA och Storbritannien. Centrala idéer och principer har därför funnits från början om ett aktivt deltagande för personer med funktionsnedsättning, inklusive i beslutsfattande kring forskningens syfte och innehåll.

Sedan dess har teorier och metoder kring denna typ av inkluderande forskning vidareutvecklats runtom i världen. Ett uttalat syfte är att forskningen ska leda till verklig samhällsförändring för dem det berör. Även Handikappförbunden (numera kallad Funktionsrätt Sverige) har intresserat sig för frågorna i ett projekt som hette "Från forskningsobjekt till medaktör", och som beskrivits i en publikation med samma namn från 2011.

Arrangör var KritFunk, det svenska nätverket för kritiska funktionshinderstudier. KritFunk tillhör en ny generation forskare som huvudsakligen hämtar inspiration från och publicerar sig i den internationella forskningstraditionen Critical Disability Studies.

Syftet med KritFunk är att fungera som en plattform för att vidareutveckla metoder och teoretiska perspektiv, exempelvis gällande deltagarbaserad forskning.

Konferensen arrangerades av

- Julia Bahner och Becky Nelson, Lunds universitet
- Ida Norberg, Stockholms universitet
- Begripsam AB

Tema 1

Otillgänglighet som hinder och möjliga strategier

Exempel från samarbeten med döva och med personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Kommunikation utan hinder

Fallet med döva och hörselskadade studenter och lärare inom högskolan

Anja Werner, University of Erfurt, Tyskland

Porträttbild av Anja Werner

En presentation om hur ett nätverk på universitetet har arbetat med att ta bort hinder inom undervisningen genom att skapa en kurs utan kommunikationshinder, öppen för alla studenter.

“Frågan om att ta bort hinder blir mer komplex och spännande ju mer du tänker på den. Slutsatsen är att alla på olika sätt tjänar på att vi minskar kommunikativa hinder.”

University of Erfurt har ett nätverk som ordnar **en kurs utan kommunikationshinder**, öppen för studenter från alla fakulteter.

Kursen har tre mål:

1. Ta bort hinder, så långt det är möjligt. Fråga alla elever i förväg om de har särskilda behov.
2. Diskutera och försöka uppleva olika typer av hinder, samt lära hur de kan undvikas.
3. Studenterna sprider kunskap om kursen inom akademien, och berättar om hinder och vägar runt dem.

Lärdomar:

“Viktigt! När vi tar bort hinder för en grupp kan vi som en konsekvens skapa nya för en annan grupp. Detta behöver hanteras.”

Jämlikheten ökar genom lägre hastighet i akademiska samtal.

Långsamhet har sina fördelar. Det skapar en jämlikhet när alla talar i samma takt och på samma sätt. Studenternas anteckningar blir som ett protokoll från undervisningen.

Döva och hörselskadade stör hörande.

Hörande förväntar sig att hörselskadade ska ansvara för att övervinna de hinder som finns för att kommunikationen ska fungera. När studenter med särskilda behov deltar innebär deras medverkan ofta att hörande studenter och lärare tvingas anpassa sin takt. Det upplevs som störande.

Erfarenheter av olika typer av möten i skolan

Videokonferenser skapar problem på grund av fördröjning, ljus och förlorad kontroll över det fysiska rummet.

Skrivtolkning innebär en obalans på grund av den fördröjning som sker då texten kommer efter talet. Tänk på att boka tolkar extra länge. Det skapar utrymme för vardaglig akademisk kommunikation och om föreläsningar drar över tiden.

Klassrumsföreläsningar kan vara mer inkluderande genom att föra **samtal i skriven form** i ett delat dokument som läraren läser upp.

Twitter: [@NetzwerkGehoer1](https://twitter.com/NetzwerkGehoer1)

Att bli kollegor genom inkluderande forskning

Ragnar Regn Smára och Kristín Björnsdóttir, University of Iceland

Foto av Kristín, Ragnar och tre kollegor. På fotot står Kristín till vänster. Ragnar står i mitten och håller i ett pris som de har fått. På fotot är också tre andra kollegor. Alla är glada och vinkar mot kameran.

En presentation av Ragnar som är medforskare med funktionsnedsättning och Kristín som är forskare utan funktionsnedsättning. De talade om hur det fungerar att forska tillsammans.

Forskningsfrågan bör ägas av personer med funktionsnedsättning

Forskningens roll bör främja det som är av intresse för personer med funktionsnedsättning. Icke-funktionsnedsatta forskare bör vara deras allierade. Det är slöseri med tid att undersöka forskningsämnen som inte är av intresse för den grupp som utforskas.

Fallgropar

- Människor utanför akademien är i allmänhet inte engagerade i forskning.
- Att tänka att funktionsrättsfrågor bara handlar om personer med funktionsnedsättning.

Samarbete och engagemang i forskningsprocessen

Personer med funktionsnedsättning bör ha viss kontroll och vara delaktiga i forskningsprocessen och resultaten: Välja ämne, samla in bakgrundsinformation, skapa en forskningsfråga, rekrytera deltagare, genomföra intervjuer, analysera och skriva uppsatser.

I projektet arbetade alla som kollegor och provade olika typer av metoder. Allt lagarbete handlar om förhandling. Teknik kan vara användbart.

Fallgropar

- Att förutsätta att alla vill vara delaktiga i allt eller inte kan vara involverade.
- Den icke-funktionsnedsatta forskaren blir chef, istället för att vara en ledare och en kollega.

Inom projektet skrevs både **tillgängliga texter** och akademiska artiklar. Båda är lika viktiga.

Fallgrop

- Att tänka att den akademiska texten har större värde.

Flera maktlösande aspekter

- Det är svårt att ordna anställningsavtal.
- Konferenser är inte tillgängliga. De är för långa, vilket är utmattande. Dessutom används ett för komplicerat språk.
- Människor vänder sig ofta till Kristin som expert, istället för att vända sig direkt till Ragnar som är den som har erfarenhet av att vara funktionsnedsatt och man.

Vad kan vi ta med oss från föreläsningarna till en svensk kontext?

Ett panelsamtal med moderator Julia Bahner, Emil Erdtman, doktorand Certec, Frida Ingha, funkisaktivist och STIL, Aline Groh och Therese Wappsell, projektledare
Relationer som funkar

Frida: Tolktjänster och personlig assistans går hand i hand. Det är svårt att få insatser och det begränsar vardag, arbete, studier och socialt liv. Tack vare pandemin förstår fler behovet av tillgänglighet och generella lösningar, i stället för särlösningar.

Det behövs fler forskare och personer med funktionsnedsättningar i projekt.

Aline: Alla vinner på att inkludera olika sätt att fungera och kommunicera. Information i förväg gör att man kan förbereda sig. Vi gick igenom presentationerna i förväg. För mig som förklarade innebar det att jag fick en djupare förståelse. Hur skapar vi och pratar om texter? Mindre information som är bearbetad på djupet är bättre än svåra akademiska texter.

Therese: Det är viktigt att dra ned på tempot och att ta raster.

Det börjar med en bra skolgång i unga år. Särskoleelever behöver stöd att våga göra nya saker.

Många har projektanställningar inom funktionsrättsrörelsen och inom forskning. Det är otryggt. Det är också svårt att få till anställningar i samarbete med Arbetsförmedlingen för personer med funktionsnedsättning.

Emil: Aktivisten och forskaren. Vi har ofta flera roller. Att vara forskare med funktionsnedsättning är en roll som inte är helt enkel. Varför ska jag redogöra för min funktionsnedsättning, när forskare utan funktionsnedsättning inte gör det.

Vem är expert? Vad är någon expert på? Vilka typer av expertis behövs i ett samarbete? Personer med funktionsnedsättning har egenlevda erfarenheter som är relevanta.

Syftet med forskning är vetenskaplig kunskap. Samtidigt vill man uppnå praktisk nytta för människor. Hur kombinerar man de två?
Tips: "Från forskningsobjekt till medaktör": Cirklar för att ta fram forskningsidéer från funktionsrättsrörelsen.

Tema 2

Samverkan mellan forskning och funktionsrättsorganisationer

Exempel från projekt om rätten till ett liv som andra.

Varför får vi inte drömma? Samskapande historier om våra egna liv

Sally Whitney, Katy Evans, Kirsty Liddiard Institute for the Study of the Human (iHuman), University of Sheffield

Svartvitt foto av Sally, Kirsty och Katy. De sitter vid ett bord. Sally och Kitty sitter i sina permobiler. På golvet ligger deras assistanshundar.

En presentation av projektet Living Life to the Fullest Project. Ett projekt som vill öka förståelsen för hur barn och unga med funktionsnedsättning lever, drömmar, önskar och bidrar till samhället.

Projektet leds av The Co-Researcher Collective, som består av unga kvinnor med funktionsnedsättning.

Projektet har utvecklat **inkluderande forskningsmetoder** med virtuella och kollaborativa sociala forskningsmetoder. Från design till datainsamling och publicering.

The Co-Researcher Collective har fattat viktiga beslut och åtagit sig större delen av fältarbetet under hela projektet. De var tolkare av deltagarnas berättelser, använde sin medforskaridentitet och subjektivitet samt förkropppligade den dialogiska berättelseprocessen och vår narrativa analys. Samägande är nyckeln till inkluderande forskning.

Lärdomar:

Att lära av och med ungdomar. Deras funktionsnedsättning var drivande som subjekt för forskning och därmed en positiv egenskap. Driva på för att ompröva konventionella kvalitativa metoder och forskningsprocesser.

Lyhörd – för deras liv, behov, önskningar, idéer och sätt att arbeta.

Onlinemiljöer har skapat flexibilitet när det gäller tid, kroppar, sjukdom, etik och forskningspraktik. Vi ansluter dagligen via WhatsApp, Skype, E-post, Googles plattformar, Twitter och en sluten Facebook-grupp.

Projektet har tagit fram material och verktyglåda för

samproduktion. Materialet är gratis och inkluderar interaktiva resurser, detaljer om samproduktions-processen, filmer, poddar och artiklar. Varav några i lättläst version.

Webb: <https://whycantwedream.co.uk/>

Twitter: @FullLivesESRC

Bok: *Living Life to the Fullest: Disability, Youth and Voice, Emerald*

Reflektioner om att arbeta med andra: utbyte eller exploatering?

Sarah Earle, The Open University, UK

Porträttbild av Sarah Earle.

En presentation utifrån många års erfarenhet av samarbete med personer med funktionsnedsättning om "känsliga" ämnen såsom sexuell och reproduktiv hälsa.

Presentationen utgick från tre projekt:

1. The Contraception Projekt
2. The Sexuality Alliance
3. The Covid-19 Project

Lärdomar:

Vad krävs för samproducerad forskning?

Regeringens politik, funktionsrättsrörelsen, akademien själv, forskningsfinansiärer, forskningsetiska nämnder och kommittéer, samt hur forskningsnytta bedöms.

Samarbetet rubbar alltid balansen

Ett nära samarbete med medforskare skapar alltid frågor:

Vad innebär det att vara forskningsexpert och akademiker? Vad tillför medforskare och forskningpartners till ett projekt? Kan vem som helst forska? Faror med överrapportering. Risker för metodisk noggrannhet.

Ett positivt utbyte bygger på ömsesidig nytta

Det krävs i grunden en organisatorisk anpassning och strategisk passform. Det är viktigt att leta efter en "lösning" på ett "problem". Finansiella drivkrafter är oerhört viktiga för framgång. Genom att leta efter expertis som forskningsdeltagare ännu inte har ger samarbetet större nytta. Det är framgångsrikt att bygga på befintliga produktiva partnerskap.

Vilka är utmaningarna?

När strategiska mål inte stämmer överens och arbetssätt skiljer sig åt. Om det finns en begränsad förståelse för varandras press. När tid och resurser är begränsade. Forskningen blir "stökig". Organisatoriskt stöd och tvång. Att acceptera att partnerskapet fungerar innebär att kompromissa.

Långsiktiga resultat

Stötta organisationer med sina strategiska mål. Det krävs förändringar av policy och praxis. Ge forskningsdeltagare stöd för att driva förändring. Underhåll produktiva relationer. Stöd spridning av forskningen inom och utanför organisationerna. En bredare spridning lägger grunden för att resultat nyttiggörs på längre sikt.

Utbyte eller exploatering?

Var uppmärksam på utmaningarna. Tänk på de moraliska och etiska dilemman som forskningssamarbete ställer. Skapa goda förutsättningar (eller så bra du kan). Var ärlig och öppen om utmaningarna och potentiella effekter på din forskning.

Webb: <https://www.open.ac.uk/health-and-social-care/research/sexuality-alliance/>

Twitter: [@drsaraearle](https://twitter.com/drsaraearle)

Samtal om samarbeten mellan organisationer i projekten Sex för alla och Min sexualitet, min rätt

Ett panelsamtal med moderator Julia Bahner, Hanna Öfors från Funktionsrätt Sverige och projektledare för projektet Min sexualitet, min rätt, och Natalie Nilsson, Paola Lilja och Mats Jonsson, tre informatörer från projektet Sex för alla, ett samarbete mellan RFSU och Grunden i Malmö.

Natalie, Paola och Mats: Som informatörer pratar vi om preventivmedel, samtycke och relationer på LSS-boenden och gruppboenden. Vi har lärt oss jättemycket. När vi började så visste vi ingenting om sex och relationer.

Natalie: Vi startade projektet för att vissa elever i grundskolan aldrig fått ordentlig kunskap om sex och samlevnad.

Paula och Natalie: Det är viktigt att man känner till samtycke och att även personalen har kunskap. Vi uppgraderade därför materialet Mio med en viktig punkt: Samtycke. I vissa relationer finns inget samtycke. Det är viktigt att båda ska vilja när man är tillsammans. Sex för alla är ett samarbete där vi haft inflytande, tillsammans med projektledarna från RFSU.

Hanna: Min sexualitet, min rätt, är ett samarbete mellan Funktionsrätt Sverige och RFSU. Ett treårigt projekt där vi jobbar med sexuella och reproduktiva rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

I projektet har vi gjort en enkät för att undersöka målgruppens erfarenheter kring sexuell hälsa och rättigheter. Det är svårt att utforma enkäter. För att kunna ställa frågor på ett sätt som är lätt att förstå och som ger de svar vi vill ha. Viktigt att samarbeta med forskare. Men det är en fördel att vi inte forskar. Vi slipper kraven på exakta formalia, när vi inte gör anspråk på forskningskvalitet. Och vi lyckas sprida våra resultat till många människor.

Vilka är för- och nackdelarna med samarbetet mellan två organisationer?

Det är jätteviktigt med samarbetet. Vi har olika fokus. Funktionsrätt Sverige är experter på funktionsrättsfrågor och rättigheter. RFSU är experter på sexualitet och relationer. Vi lär av varandra. Det som

varit svårare är att vi är så olika som organisationer och att få båda organisationernas perspektiv att lysa igenom lika mycket. Det tar tid att arbeta i en paraplyorganisation med medlemsorganisationer.

Hanna: Vi jobbar med personerna som har rättigheterna. Vad behöver de för stöd i sin sexualitet? Vem kan de vända sig till? Personal behöver stöd i sin roll, så de kan ge rätt stöd och känna sig trygga i sin roll. I samtal med arbetsgivare och fackförbund fördjupar vi oss i personalens situation och hur de kan stötta de boende.

Det är lätt att prioritera bort att samarbeta med personer med funktionsnedsättning. Vi vinner i kvalitet och insikter när vi lyssnar och bygger en fungerande process från början.

Mats: Det har varit roligt att vara ute och besöka verksamheter, att lära ut och lära sig.

Min sexualitet – min rätt: <https://funktionsratt.se/funktionsratt-sverige-projekt/min-sexualitet-min-ratt/>

Sex för Alla: www.rfsu.se/sexforalla

Bilaga 1. Program

Tema 1: Otillgänglighet som hinder och möjliga strategier: exempel från samarbeten med Döva och personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Kommunikation utan hinder: Fallet med döva och hörselskadade studenter och lärare inom högskolan.

Anja Werner, University of Erfurt, Tyskland.

Att bli kollegor genom inkluderande forskning

Kristín Björnsdóttir, professor i funktionshinderforskning

Ragnar Regn Smára, projektledare, Islands universitet

Panelsamtal 1

Vad kan vi ta med oss från föreläsningarna till en svensk kontext?

Julia Bahner, moderator

Emil Erdtman, doktorand, Certec

Frida Ingha, styrelseledamot i STIL och funktionsrättsaktivist

Aline Groth och Therese Wappsell, projektet Relationer som funkar

Tema 2: Samverkan mellan forskning och funktionsrättsorganisationer: exempel från projekt om rätten till ett liv som andra

Varför kan vi inte drömma?

Samskapande historier om våra egna liv

Sally Whitney-Mitchell, Katy Evans, Kirsty Liddiard,

“Living Life to the Fullest”, University of Sheffield

Reflektioner kring att arbeta med andra: utbyte eller exploatering?

Sarah Earle, The Open University, UK

Panelsamtal 2

Vad kan vi ta med oss från föreläsningarna till en svensk kontext?

Julia Bahner, moderator

Natalie Nilsson, Paola Lilja och Mats Jonsson, Sex för alla-

Informatörer, RFSU Malmö och Grunden Malmö

Hanna Öfors, projektledare, Funktionsrätt Sverige